

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Vtrum ad actum internum fidei requiratur pia motio voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, di-
mihi hunc timorem honoremque deferre, ut earum nul-
lam Authorem aliquid errasse firmiter credam. Si
autem aliquid in eis invenero quod videatur contrari-
um veritati, nihil aliud quam mendosum codicem esse,
vel non affectum interpretem quod dictum est, vel mi-
nime me intellexisse non ambigam. Alios autem ita
lego, quantumlibet sanctitate vel doctrinâ polleant, ut
non ideo verum putem, quia ipsi ita senserint, sed quia
per alios Authores, vel Canonicas, vel probabiles ratio-
nes, quia à verò non aberrant, mihi persuadere potue-
runt.

DISPUTATIO VI.

De actu fidei interno.

Ad quest. 2. D. Thoma.

Utrum actus virtutis speciem desumat ab
objecto, ipsumque habitum virtutis spe-
cificet, atque ita sit medius inter utrum-
que, post exactam objecti nostræ fidei confide-
rationem, statim occurrat consideratio actus il-
lius. Hic autem est duplex, internus nimirum,
cujus definitio est, quod sit assensus firmus, in
authoritate Dei obscurè revelantis fundatus; &
externus, qui nihil aliud est, quam exhibitio si-
gnificus sensibilis, quo internus fidei actus
declaratur. De primo agemus in hac disputa-
tione, de secundo in sequenti.

ARTICULUS I.

Utrum ad actum internum fidei requiratur pia
motio voluntatis?

Patrem negantem tenent Scotus in 3. dist. 25.
quest. 1. & 2. Holcor in 1. quest. 1. art. 1. & Pi-
cus Mirandulanus in Apologia, quest. 8. diver-
so tamen ducti fundamento: duo enim ultimi
existimant intellectum cogi ad assentiendum
per motiva credibilitatis, non minus quam co-
gatur ad assensum conclusionum propter de-
monstrationem; unde sicut assensus scientificus
non exigit piam motionem voluntatis, ita nec
assensus fidei. Scotus verò docet ad actum fi-
dei sufficere quod voluntas ad illum merè nega-
tive se habeat, seu quod illi non resistat; mini-
mè verò requiri quod intellectum ad assentien-
dam veritatibus revelatis positivè applicet, ac
determinet. Pro defensione affirmativæ sen-
tentiae, quæ communis est apud Theologos.

Dico, ad actum internum fidei requiri mo-
tionem voluntatis, quæ determinet & moveat
intellectum, ut credat id quod ipsi cum obscu-
ritate proponitur.

1. Probatum primò ex Scriptura: nam ad Rom.
ro. dicitur: *Corde creditur ad justitiam*, id est, vo-
luntate movente & applicante ad credendum,
ut explicat D. Thomas ibidem le 2. & Ila 6.
& Joan. 12. infidelitas Judæorum adscribitur
duritiæ cordis, id est, obstinatæ voluntati. Item
Lucæ 24. sic Christus increpavit duos Discipu-
los cunctes in castellum Emaus: *Osulti, & tardi
corde ad credendum*: id est, quorum voluntas ad
credendum tardè & difficile se determinat. De-

Tom. IV.

Denique Actum 16. dicitur de Lidia Purpuraria:
Dominus aperuit ei cor, ut intenderet, & crederet his
quæ dicebantur à Paulo: ubi per cor significatur
voluntas, quæ prius angustè & immutata debet per
auxilium gratiæ, quàm intellectus præbeat af-
fensum veritatibus revelatis. Unde in Concilio
Arausicano can. 5. asseritur, initium fidei, sive
credulitatis affectum (qui est ipsa pia motio vo-
luntatis) dari nobis per Spir. S.

Probatur secundò ex Augustino Tract. 36. in 3.
Joannem, ubi sic ait: *Intrare quisquis in Ecclesiam
potest nolens, accedere ad altare potest nolens, sed cre-
dere non potest nisi volens*. Ergo ex Augustino actus
fidei est voluntarius, subindeque supponit mo-
tionem & determinationem voluntatis, appli-
cantis intellectum ad credendum.

Probatur tertio: Assensus fidei est liber, non
solum quoad exercitium, sicut actus scientiæ &
intelligentiæ, sed etiam quoad specificationem,
sive in ratione assensus potius quàm dissensus:
Ergo requirit necessariò piam motionem vo-
luntatis, ratione cujus determinetur intellectus
ad illum, tam quoad specificationem, quàm
quoad exercitium. Consequentia est legitima:
omnis enim actus liber intellectus, formaliter
quæ liber est, dependet à voluntate, & indiget e-
jus determinatione. Antecedens verò probatur

primò ex Tridentino sess. 6. cap. 4. dicente, quod
hi qui iustificantur, *Liberè moventur in Deum, cre-
dentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa
sunt*: Ergo ex Tridentino actus fidei est liber, et-
iam quoad specificationem. Secundò probatur
idem Antecedens ratione: Positis omnibus mo-
tivis ad credendum, non solum non necessitatur
homo ad eliciendum actum circa res fidei, sed
nec etiam ad eliciendum actum assensus potius
quàm dissensus: unde Christo & Apostolis præ-
dicantibus, & miracula facientibus, quidam
mysteriis nostræ fidei assentiebant, alii verò dis-
sentiebant; juxta illud Act. 28. *Cum audissent re-
surrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant;
quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum;*
quidam verò viri adherentes ei, crediderunt: Ergo
assensus fidei est liber, non solum quoad exerci-
tium, sed etiam quoad specificationem. Tertio,
Actus fidei, si adsint conditiones omnes requi-
sitæ ad meritum, est meritorius non solum quo-
ad exercitium actus, sicut actus scientiæ, sed et-
iam quoad specificationem, & ex parte objecti,
sicut actus virtutum moralium, ut docet D.
Thomas hic art. 9. & patet ex illo ad Rom. 4.
*Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justi-
tiam*: est etiam laudabilis, juxta illud Lucæ 1.
*Beati qui credidistis, & istud Joan. 20. Beati qui non
viderunt, & crediderunt*: Ergo talis assensus, vel
actus fidei, voluntarius & liber est quoad speci-
ficationem, & non solum quoad exercitium; ac-
tus enim eo modo quo est meritorius & lauda-
bilis, debet esse liber, cum libertas per se ad me-
ritum & laudabilitatem actuum humanorum
requiratur. Denique est speciale præceptum de
præbendo assensu mysteriis nostræ fidei suffi-
cienter propositis: At præceptum non datur de ac-
tibus necessariis, sed de liberis: Ergo &c.

Quartò suaderi potest conclusio. Intellectus
nō determinatur sufficienter ad credendum, ab
objecto sibi proposito: Ergo ut credat, indiget
motione & determinatione voluntatis. Confe-
quentia patet: intellectus enim solum potest
determinari ab objecto, vel à voluntate. Antece-
dens probatur: Objectum non determinat suffi-

Pp 1 ciente

cienter ad assentiendum, nisi videatur in se im-
mediatè, ut constet in primis principiis, & in
his quæ experimur, vel per necessariam conse-
quentiam inferatur ex principiis visis, seu clarè
cognitis, ut patet in conclusionibus scientificis:
Sed objectum fidei nullo istorum modo-
rum evidenter cognoscitur à nobis, cum tale
objectum sit veritas obscurè revelata, tum in se-
ipsa, tum in causis & effectibus sibi intrinsicis:
Ergo intellectus non determinatur sufficienter
ad credendum ab objecto sibi proposito. Hanc
rationem insinuat S. Thomas quæst. præcedenti,
art. 4. ubi sic discutit: *Fides importat assen-
sum intellectus ad id quod creditur. Assentit autem
intellectus sicut dupliciter: uno modo quia ad hoc mo-
vetur ab ipso objecto, quod est vel per seipsum cogni-
tum, sicut patet in principiis primis quorum est intel-
lectus; vel est per aliud cognitum, sicut patet de con-
clusionibus, quarum est scientia: alio modo intellectus as-
sentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto
proprio, sed per quandam electionem voluntariè deci-
dans in unam partem, magis quam in aliam. Et si-
quidem hæc situm dubitatione & formidine alterius
partis, erit opinio: si autem sit cum certitudine, &
absque tali formidine, erit fides.*

6 Hæc ratio probat contra Scotum, non suffi-
cere, voluntatem negativè se habere, ut intel-
lectus eliciat assensum fidei potius quam dissen-
sum: nam voluntas negativè se habens, non
supplet id quod requiritur ex parte objecti, ut
determinet intellectum ad ejus assensum, nem-
pe illius evidentiā; negatio enim supplere
non potest defectum positivi, ne magis deter-
minat ad assensum quam ad dissensum.

7 Obicies primò: Potentia non impedita po-
test per se ferri in objectum sibi sufficienter ad-
motum & propositum; ut patet inductione fa-
cta per omnes potentias, saltem quæ naturali-
ter & necessariò agunt, quomodo certum est in-
tellectum agere; solius quippe est voluntatis,
positis omnibus ad agendum necessariis, posse
agere, vel non agere: Ergo non debet intellectus
à voluntate moveri & impelli ad credendum,
quando objectum fidei illi sufficienter propo-
nitur, sed satis est illum non impediri, subinde-
que quod voluntas ad hoc mere negativè se ha-
beat.

8 Hoc est præcipuum Scoti fundamentum, cui
facile responderetur, potentiam quidem non im-
peditam ferri ex se in objectum sufficienter pro-
positum, quando objectum eam prorsus deter-
minat: hoc autem nunquam intellectui contingit,
nisi quando objectum illi ita evidenter propo-
nitur, ut non possit assensum suum cohibere;
adeoq; quia objectum fidei, quantumlibet suf-
ficienter propositum, semper manet obscurum
& inevidens, ideo intellectum non potest deter-
minare, sed ad hoc pia aliqua motio voluntatis
omnino requiritur.

9 Obicies secundò: Fides stare potest cum e-
videntiā in attestante, ut disputatio præce-
denti ostendimus: Ergo & haberi absq; pia mo-
tione voluntatis; nam in quo est hæc evidentiā,
non est necessaria pia voluntatis affectio: unde
licet in demonibus sit fides, cum de illis dicat D.
Jacobus quod *credunt & contremiscunt*, tamen
quia habent evidentiā in attestante, & convin-
cuntur evidentiā signorum & miraculorum, ibi
non intervenit motio aliqua voluntatis, deter-
minantis eorum voluntatem ad credendum, sed
credunt veluti inviti, & coacti.

A Respondeo concessio Antecedente, negando
Consequentiam: licet enim aliquis habeat evi-
dentiā in attestante de aliqua veritate, quæ
tamen veritas in se obscura est, & non visa, non
potest de se efficaciter & infallibiliter determi-
nare intellectum ad assensum, atq; adeo positi-
latur aliquid quod suppleat ejus insufficienti-
am; & hoc est pia motio, seu affectio voluntatis,
ut supra ostentum est. Unde ad illud quod
subjungitur de demonibus, qui teste D. Jacobo
credunt & contremiscunt, dicendum est, quod
quamvis in illis non sit pia affectio voluntatis,
quia non credunt fide laudabili, & infusa, quæ
sit donum Dei, sed aliquo modo coacta, in illis
tamen est actus voluntatis quo volunt credere,
ut docet D. Thomas infra quæst. 5. art. 2. ubi sic
discutit: *Quod voluntas moveat intellectum ad as-
sentiendum, potest contingere ex duobus: uno modo
ex ordine voluntatis ad bonum, & sic credere est actus
laudabilis: alio modo quia intellectus convincitur ad
hoc quod judicet esse credendum his quæ dicuntur, licet
non convincatur per evidentiā rei. Et postea con-
cludit quod in fidelibus Christi laudatur fides secun-
dum primum modum; & secundum hoc non est in da-
monibus, sed solum secundum modum. Sentit ergo etiam
demonis intellectum assentire rebus creditis
propter imperium voluntatis, & voluntatem
movere ejus intellectum ad assentiendum my-
steriis fidei, non quidem ex ordine voluntatis
ad bonum, sed quia intellectus convincitur ex
miraculis & aliis signis, ad judicandum illis esse
credendum: sicut motio voluntatis ad creden-
dum requiritur in eo qui ob signa manifesta cre-
dit mortem patris, aut aliam rem sibi exotam &
nocivam, quamvis nullā piā affectione & com-
placentiā circa ipsam moveatur.*

C Obicies tertio: Voluntas non potest movere
intellectum ad assentiendum potius quam ad
dissentendum rebus fidei: Ergo ad talem assen-
sum non indiget intellectus piā motione volun-
tatis. Consequentia patet, Antecedens verò
probat. Voluntas non potest movere intelle-
ctum ad specificationem actus, sed solum ad e-
jus exercitium: Ergo nec ad assentiendum re-
bus fidei, potius quam ad dissentendum. Con-
sequentia est evidens, Antecedens verò proba-
tur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 9. art. 1. docente pro-
prium esse voluntatis movere omnes potentias
quoad exercitium actus, intellectus verò move-
re quoad specificationem.

D Respondeo negando Antecedens, ad cuius
probationem, nego iterum Antecedens. Et ad
ejus probationem, ex D. Thoma desumptam, di-
co quod licet proprium sit voluntatis determi-
nare intellectum solum quoad exercitium actus
circa aliquod objectum, quando à tali objecto suf-
ficiēter quoad specificationem determinatur ipse
intellectus, ut contingit in demonstrationibus
scientificis, in quibus objectum ratione sue evi-
dentiæ totaliter convincit intellectum; si tamen
objectum, ratione suæ inevidentiæ, relinquit in-
tellectum indifferenter ad speciem actus, ad
assentiendum, vel dissentiendum, tunc pertinet ad
voluntatem, ipsum quoad hoc determinare, sub-
indeque etiam quoad specificationem movere;
maximè cum intellectus & voluntas, ob natura-
lem sympathiam & connexionem quam habent
ad invicem, sibi mutuò quodammodo comuni-
cent suas proprias perfectiones & virtutes; vo-
luntas intellectui virtutem movendi quoad ex-
ercitium (propter quod intellectus ita de facto
mover

movet potentias externas suo imperio) & intellectus voluntati potentiam movendi & determinandi quoad specificationem.

13 In istis tamen: Ideo ex solutione data, ad specificationem actus fidei requiritur pia motio sive affectio voluntatis, quia cum objectum fidei, ratione suae obscuritatis, sit ex se insufficiente ad determinandum intellectum circa assensum potius quam dissensum, debet voluntas talem insufficientiam objecti supplere per piam affectionem: Sed non potest voluntas per piam motionem, seu affectionem, talem insufficientiam supplere: Ergo nec determinare intellectum ad speciem actus credendi. Minor probatur: Insufficientia veritatis objecti ad movendum intellectum, & ipsum determinandum in actu fidei, est insufficientia evidentiæ, quandoquidem ex dicto de objectum illud dicitur insufficiente ad talem motionem & determinationem, quia non est evidens: Atqui voluntas non potest per suam motionem supplere in objecto fidei defectum evidentiæ, non enim reddit ipsum evidens, sed relinquit obsecrum: Ergo &c.

14 Respondeo negando Minorem, ad cuius probationem, concessa Majori, dico ad Minorem, voluntatem non ideo dici per piam motionem supplere defectum evidentiæ objecti, quod reddit illud evidens, sed quia facit illud quod præstat evidentiæ objecti, si adesset, nempe determinationem intellectus ad credendum, potius quam ad discredendum. Quomodo autem ita determinet intellectum voluntas, si quæras, dico tantum id ab ea præstari, in quantum reddit intellectum complacentem, sive piæ affectu, sicut ipsa met est complacens & piæ affecta, circa mysteria fidei proposita; talis enim complacens & affectio est veluti pondus, quo non necesse est, sed liberè determinata, impellit & determinat intellectum ad consensum potius quam ad dissensum.

15 Ex dictis inferes, quod cum nihil sit volitum, quia præcognitum, & ad omnem actum voluntatis prærequiritur aliquis actus ex parte intellectus, necessarius est aliquis actus intellectus, quo regulatur proximè pia motio, seu affectio voluntatis, nimirum iudicium practicum, quo convenientia & honestas objecti credendi voluntati repræsentetur, & ipsa efficaciter moveatur ad volendum credere. Et tale iudicium practicum est in sua substantia supernaturale, sicut ipsa pia motio & affectio voluntatis quam regulat: unde ad utrumque actum eliciendum aliquod auxilium entitativè supernaturale requiritur, ut ostendimus in Tractatu de Gratia.

ARTICVLVS II.

Vtrum ad piam motionem voluntatis, intellectum ad credendum determinantis, requiratur virtus vel habitus specialis, à fide distinctus?

16 Affirmant Suarez, Valentia, Molina, & alii Recentiores; negant communiter Discipuli D. Thomæ, excepto Joannæ S. Thomæ, qui concedit quidem ad piam motionem, subindeque ad actum fidei, non prærequiri virtutem, quæ sit directè & per se moralis, asserit tamen necessariam esse ad eliciendum talem actum aliquod.

Tom. IV.

quam qualitatem habitualement in voluntate, reductivè pertinentem ad fidem, quatenus est quædam inchoatio ipsius, & participium. Pro resolutione

Dico: Ad eliciendam piam motionem voluntatis, quæ intellectus determinatur ad credendum, non prærequiritur virtus, vel qualitas habitualis, sed auxilium actuale sufficit.

17 Probatum breviter: Actus piæ affectionis est imperfectus in sua specie, quia non est ultimus in illa, sed comparatur per modum viæ & tendentis ad actum fidei: Ergo ad illum eliciendum non requiritur aliquis habitus virtutis, sed sufficit auxilium actuale. Antecedens constat, Consequentia verò probatur. Habitus virtutis non ponitur nisi ad actus perfectos & ultimos, qui proximè tendunt circa sua objecta: Ergo actus piæ affectionis se habeat ut imperfectus & vialis, non debet assignari aliquis habitus virtutis ad ipsum eliciendum, sed auxilium actuale sufficit.

19 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Actus piæ affectionis ex propria sua ratione præcedit actum fidei, tanquam dispositio seu inchoatio illius, ut docet D. Thomas quæst. 14. de verit. art. 4. ad 20. Atqui virtus specialis non constituitur ad actum qui se habet per modum dispositionis, seu inchoationis alterius actus perfecti: Ergo ad piam motionem non debet poni habitus specialis, etiam imperfectus, sed sufficit habitus fidei, cum auxilio speciali ex parte voluntatis.

20 Adde quod non potest talis habitus specialis habere ordinem ad quem reducatur: Ergo non datur. Probatum Antecedens, quia vel ad habitus Theologicos, vel ad morales reduci deberet: Sed ad neutrum horum habituum ordinem reduci potest: Ergo ad nullum. Minor quoad primam partem, quod scilicet talis habitus non possit reduci ad habitus Theologicos, constat, quia non attingit immediatè Deum. Quoad secundam probatur: Nam si esset habitus moralis, vel esset virtus per se infusa & supernaturale, vel naturalis & acquisita? Non potest autem dici naturalis, quia actus piæ affectionis, sive volitionis credendi, cum sit causa actus fidei, est, sicut ille, supernaturalis, ac proinde non potest habere pro principio, à quo elicitive procedat, virtutem naturalem acquisitam: non potest etiam talis virtus dici supernaturalis & per se infusa, quia omnis virtus moralis per se infusa supponit prudentiam infusam, tanquam suam regulam, & ista charitatem, utpote cum absq; charitate deficiat debita habitudo ad ultimum finem supernaturalem, subindeque ratio prudentiæ supernaturalis, ut ostendit D. Thomas 1. 2. qu. 65. art. 4. ad 1. Actus autem voluntatis determinans intellectum ad credendum, non supponit necessariò charitatem, quandoquidem potest, sicut actus fidei, esse in homine gratiâ habituali destituito, & in peccato mortali existente: Ergo &c.

21 Obijcies primò: D. Thomas infra qu. 4. art. 2. in corp sic habet: Oportet quod tam in voluntate sit aliquis habitus, quam in intellectu, si debeat actus fidei esse perfectus: Sed non debet poni in voluntate aliquis habitus, nisi ratione piæ affectionis, ad actum fidei requisitæ: Ergo ad eam eliciendam aliquis habitus in voluntate requiritur.

Respondeo cum Cajetano, alijsq; D. Thomæ Discipulis, 5. Doctorem loqui de actu fidei perfecto, non solum perfectione essentiali, quam

Pp 3 habet